

2. Andrei Marga. *Filosofia unificării europene*. Editura Fundației pentru Studii Europene. Cluj-Napoca, 2001
3. Dinan Dismond. *Originea și evoluția Uniunii Europene*. Ch. Ed: Știința, 2010
4. Bargari Nicolae. *Integrarea europeană*. Curs universitar. Chișinău: Evrica, 2008
5. Ungureanu Oleg. *Integrarea europeană*. Curs universitar. Chișinău, 2001

Polaritatea valorilor

Carolina Cheianu-Tudos

lector superior U.T.M

Pretutindeni în istorie cât și în viața concretă ne manifestăm printr-un conflict al valorilor, între diferite clase de valori, cât și în cadrul aceleiași clase. Omul simplu sesizează conflictul dintre valorile superioare care mai sunt numite și spirituale cât și cele inferioare numite materiale. Dacă valorile materiale sunt uneori amenințate, cele spirituale sunt amenințate mereu. Pericolul face însă parte din însăși esența valorilor spirituale, valori care ne obligă astfel să le apărăm întotdeauna, fiind o provocare continuă a conștiinței.

Axiosfera presupune nu doar o ordine ierarhic graduală, ci și o ordine polară alternativă, astfel valorile se află în cupluri polare, în perechi de contrarii: bine-rău, adevăr-flas etc. Conștiința plătește un preț cumplit pentru că a descoperit valorile, iar acest preț îl reprezintă coexistența valoare-nonvaloare de aceea „cine dorește nu numai să cuprindă, dar și să realizeze valorile, trebuie să le apere împotriva nonvalorilor cu care ele se leagă.” [1]

Bivalenta valorii este o consecință a naturii bivalente a omului, singura ființă la care determinismul sa convertit în libertate de acțiune și alegere, provocând un salt semnificativ, odată cu trecerea de la lumea lucrurilor la lumea valorilor. Prin polaritate, valorile se disting de lucruri, deoarece apare o modalitate originală de negare. În raport cu lucrurile, negarea nu înseamnă afirmarea contrariului, a unuia cu sens contrar, în timp ce negarea unei valori situată la un pol, presupune, implicit, afirmarea valorii situate la polul opus ex.urât, rău. Pentru H.Rickert, valoarea și nonvaloarea, valoarea pozitivă și negativă formează perechi opuse ce se subordonează conceptului de valoare în sens larg.

Pentru culturologul român T.Vianu valorile sunt obiectele dorinței, se înțelege că obiectele repulsiei vor fi non-valorile. Deci valorile aparțin unui sistem polar, înăuntrul căruia non-valorile sunt paralele și corelative cu ele.

Observăm că doar valorile și reacțiunile umane sunt bivalente, angajând aprobări și dezaprobări ce conferă specificitate experienței axiologice – în care

valorile negative acționează deopotrivă cu cele pozitive, subiectul fiind cel care le consideră pe unele negative, defavorizante împlinirii aspirațiilor sau necesităților sale. Valorile sunt dispuse simetric la cei doi poli, orice act de valorizare semnifică o alternativă, o opțiune preferențială pentru unul sau altul din cei poli. Astfel putem remarca că într-un astfel de context, devin eronate concepțiile care recunosc doar valorile pozitive și exclud nonvaloarea sau cele care relativează opoziția lor. Fiindcă valoarea și nonvaloarea sunt corelative, interdependente. Cu toate că nonvalorile ca și valorile, determină actele și atitudinile noastre, totuși acțiunea lor nu este aceeași.

Discuția polarității valorilor a condus spre impunerea unor termeni care semnifică negarea valorii: nonvaloare, antivaloare, valoare negativă. Totuși acești termeni nu sunt echivalenți. În continuare ne propunem a delimita acești termeni cu toate că rezultatul este discutabil. Nonvaloarea circulă în lumea valorică a omului, pe când antivaloarea nu are circulație axiologică, aflându-se în afara sferei valorice. Valoarea negativă termen care încearcă a exprima polaritatea valorii, nu poate fi cel mai potrivit, deoarece face deosebirea doar de semn între valoarea pozitivă și opusele lor. Trecerea de la pozitiv la negativ nu semnifică neapărat negarea valorii sau apariția antivalorii. Iar opoziția dintre valoare-antivaloare nu este identică cu opoziția dintre valoarea pozitivă și valoare negativă.

L. Lavelle susținea că nu există o relație de necesitate între valoarea pozitivă ex. plăcere sau între valoarea negativă și durere, fiindcă ele își pot schimba sensul, fiind permutabile. Și opțiunea preferențială se manifestă complex. Deoarece se confruntă o preferință de fapt, ce provine din natura individuală, proprie și o preferință de drept, indusă de deschiderea spre semenii, spre alții. Corelând polaritatea valorii cu ierarhia sa, Lavelle aprecia că negarea valorii este un procedeu prin care o valoare particulară este opusă valorilor superioare, că valoarea negativă, în măsură în care se opune valorii ca atare, reprezintă de fapt o antivaloare și nu o valoare negativă. Concluziile lui Lavelle sunt motivate prin aceea că el considera valoarea ca act pozitiv de decizie ce se opune, neagă indiferența de valoare. Indiferența este doar în aparență negația valorii, iar sub acest aspect se distinge între o indiferență ce denotă inerția spiritului și o indiferență ce denotă activitate comparabilă cu a spiritului, iar această indiferență pozitivă se află dincolo de preferințele individuale.

Opțiunea preferențială nu decide însă singură, în totală spontaneitatea, polaritatea valorii, ci susținută de reflexiunea axiologică. Actele conștiinței volitiv-deziderative depind de un ansamblu de premise antropologice, sociologice, culturale ce stimulează coeziunile și opozițiile valorii, în acord cu dinamica intereselor, trebuințelor, aspirațiilor umane. Opțiunea conștiinței pentru o valoare înseamnă, totodată, disocierea sa de valoarea cu care este asociată în cadrul aceleiași sfere, într-un proces la care persistă dezbateră interioară, dar și

viața exterioară, condițiile existenței și acționale, facilitatea de praxisul social-istoric. Nu există, de aceea, o ierarhie sau o polaritate imuabilă, eternă, universală a valorii, ci una contextuală, referențială ce promovează anumite atitudini, criterii, acțiuni.

Lucian Blaga evidențiază un grup de valori polare definindu-le că „ e alcătuită din doi termeni polari și reprezintă dintotdeauna un dozaj latitudinar al acestor temeni. O asemenea valoare se întemeiază totdeauna pe o anumită tensiune, ce există între două structuri de caracter opus” [2]. El evidențiază câteva valori de sfera latitudinară care condiționează arta:

1. Opera de artă reprezintă un dozaj de mister și de revelație sensibilă.
2. Opera de artă reprezintă o unitate și în același timp o multiplicitate.
3. Opera de artă are aspecte semnificative și aspecte iraționale.
4. Opera de artă se reprezintă ca o creație spontană și ca o lucrare făcută.
5. Opera de artă are aspecte canonice și aspecte originale.

„Aceste elemente polare se declară totdeauna într-un fel în constituția unei opere de artă, iar ceea ce variază latitudinar, este numai dozajul elementelor polare”[3].

Merită reținută ideea că elementele polare ale unei opere de artă se împletesc multiplu și variază, dar niciodată nu se afirmă un singur pol, deoarece fără polaritate opera își pierde calitatea estetică. Astfel, opera de artă poate fi constituită, de exemplu, din elemente semnificative și din elemente iraționale, dar accentul cade când pe unele, când pe altele. Uneori termenii polari se găsesc într-un anumit echilibru. L.Blaga consideră că sub acest unghi de vedere, că arta clasică antică pune accentul pe echilibrul elementelor contrare ale operei, în timp ce arta bizantină accentuează misterul, unitatea, semnificația, făcutul, canonicitatea.”Plenitudinea concretă, multiplicitatea, iraționalul, spontaneitatea, originalitatea, trec în penumbră. Artă romantică ne izbește saturație concretă, sensibilă, prin multiplicitate, prin iraționalitate, prin spontaneitatea și originalitate. Din atât artă bizantină cât și artă romantică ar înceta să fie artă, dacă aspectele accentuate nu ar fi dozate cu elemente polare corespunzătoare [4]”

Este necesar de menționat că valorile din sfera latitudinară se realizează în opera de artă în cea mai mare parte neintenționat. Realizarea lor structurală este un proces de penumbră, iar privitorul operei de artă simte în general prezența acestor aspecte intuitiv și neanalitic.

Referințe bibliografice

1. T.Vianu. *Filosofia Culturii și teoria valorilor*, Ed. Nemira 1998, p.88.
2. L.Blaga. *Artă și valoare. Trilogia valorilor III*, Ed Humanitas, 1996, p.120.
3. L.Blaga *Artă și valoare. Trilogia valorilor III*, Ed Humanitas, 1996, p.120.
4. Ibidem, p 121.